

פרוטוקול מס' 38
מישיבת ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות
יום שלישי, כ"ג בכסלו התשע"ד (26 בנובמבר 2013), שעה 14:00

סדר היום:

התאבדויות בקרב עולים - לציון היום הבינלאומי למניעת האובדנות

נכחו:

חברי הוועדה:

יואל רזבוזוב – היו"ר

נסים זאב

אברהם מיכאלי

מוזמנים:

- שרת הבריאות יעל גרמן
- ימימה גולדברג – ממונה על רישוי פסיכולוגיים, משרד הבריאות
 - אורית בוצר – יועצת לשרה, משרד הבריאות
 - טלינה וינוקור – ראש צוות בריאות הנפש, המשרד לביטחון פנים
 - קרן כהן – קצינת בריאות הנפש - שירות בתי הסוהר, המשרד לביטחון פנים
 - שרה כהן – מנהלת מחלקת הרווחה, משרד העלייה והקליטה
 - אילן שריף – מפקח ארצי טיפול במשפחות שכולות, משרד הרווחה והשירותים החברתיים
 - יוכי סימן טוב – מנהלת היחידה להתמודדות עם מצבי לחץ, משרד החינוך
 - שירלי אברמי – מנהלת מרכז המחקר והמידע של הכנסת
 - אורה כהן – עו"ס מרכז קליטה ברנע-אשקלון, הסוכנות היהודית
 - אבשלום אדרת – יו"ר, עמותת "בשביל החיים"
 - יוסף וייס – חבר ועד בעמותה, עמותת "בשביל החיים"
 - מיכל ערד – חברת עמותה, עמותת "בשביל החיים"
 - דבורה צפתי – חברת עמותה, עמותת "בשביל החיים"
 - ליאור כרמל – מנהל התכנית הלאומית למניעת התאבדות
 - יעל פומרנץ – רכזת פעילות התכנית הלאומית למניעת התאבדות
 - ישראל אורון – פסיכולוג, אוניברסיטת חיפה
 - זיוה מקונן-דגו – מנכ"ל, האגודה הישראלית למען יהודי אתיופיה
 - קסה בייסין – דוברת, ארגון צפון אמריקה למען יהודי אתיופיה

ייעוץ משפטי:

נירה לאמעני-רכלבסקי

מנהל/ת הוועדה:

דנה גורדון שושני

רישום פרלמנטרי:

רויטל יפרא

התאבדות בקרב עולים - לציון היום הבינלאומי למניעת האובדנות**היו"ר יואל רזבוזוב:**

צהרים טובים לכולם. אנחנו מקיימים היום ישיבה בנושא אובדנות בקרב עולים - לציון היום למניעת אובדנות המצוין בכנסת ובוועדות של הכנסת. אני מברך את שרת הבריאות, חברת הכנסת יעל גרמן שמכבדת אותנו בנוכחותה היום בפעם השנייה לדעתי, ואת כל המשתתפים שנמצאים כאן היום.

אני חושב שחשוב לצייין שנתוני מתאבדים בקרב העולים, בדרך כלל אנחנו שומעים ויודעים שהנתונים פחות טובים, אפילו רעים. באמת ביחס לאחוז האוכלוסייה זאת קבוצה בסיכון. יש לי כאן נתונים מהכנסת הקודמת, אני חושב שהם לא כל כך עדכניים, אני אתן את רשות הדיבור לשרת הבריאות יעל גרמן והיא תציג לנו את הנתונים ונראה איפה אנחנו נמצאים היום ומול מה אנחנו מתמודדים. בבקשה.

שרת הבריאות יעל גרמן:

קודם כל תודה רבה לך, אדוני היושב ראש וחברי האמתי חבר הכנסת רזבוזוב. כן, אנחנו היום מציינים בכנסת את נושא האובדנות, וכשאנחנו מסתכלים על האובדנות, אז ראשית חייבים לצייין שהמספרים מבהילים בכלל כי אם אנחנו לוקחים לתשומת לבנו ש-500 מתאבדים בשנה, ולא בטוח שיש לנו את הנתונים המדויקים, ועוד כ-6000 מנסים להתאבד, הרי שבכל קריטריון זה מספר מזעזע שחייבים לטפל בו. בתוך המספר הזה, כשאנחנו מתחילים להסתכל האם ישנן אוכלוסיות שהן יותר בסיכון, אנחנו רואים מספר אוכלוסיות בסיכון. אחת האוכלוסיות שבסיכון היא דרך אגב צעירים. צעירים בני 15 עד 24. זה גורם המוות השני. האוכלוסייה השנייה שבסיכון זה עולים חדשים ולא בכדי. עולים חדשים, יש להם קשיי קליטה, יש להם קשיי שפה, הם נמצאים במצוקה. המצוקות לפעמים גוברות עליהם, הם מרגישים שהם חסרי אונים ואנחנו אכן רואים שבקרב העולים החדשים, עולי ברית-המועצות לשעבר, שי פי 1.6 מתאבדים מאשר בקרב כלל האוכלוסייה אבל המצב הרבה יותר חמור בקרב האתיופים. בקרב האתיופים פי 3.6 מתאבדים, מה שבאמת צריך לצלצל בפעמון ולעורר אותנו לעשייה מידית.

ואכן, אנחנו הקמנו ולמעשה תכננו תכנית לאומי למניעת אובדנות ובמסגרתה, אנחנו נותנים דגש לטיפול מיוחד באוכלוסייה האתיופית, בעולים בכלל ועולים מברית-המועצות בפרט. אנחנו גם ניתן דגש מיוחד לילדים, וזאת הסיבה שאנחנו לקחנו ואיחדנו מספר משרדים כדי שישתפו פעולה. אנחנו לא יכולנו לעשות את העבודה לבדנו, ואם היינו עושים לבד זה לא היה נכון. אנחנו עושים את זה יחד עם משרד החינוך, שפועל בקרב בני נוער. יחד עם משרד הרווחה, שפועל על ידי ובאמצעות העובדים הסוציאליים יחד עם המשרד לקליטה ולעלייה, שהוא יפעל בקרב העולים החדשים יחד עם המשרד לאזרחים ותיקים מפני שגם אזרחים ותיקים מעל גיל 65 ובעיקר מעל גיל 75, אחוז ההתאבדויות שם הוא יותר גדול.

אנחנו מבקשים לשים את הנושא על השולחן. אנחנו מבקשים להציף את הבעיה. אנחנו חושבים שצריך לדבר עלייה, ולאחר שאנחנו מדברים ולומדים את הנתונים, אנחנו צריכים לצאת לפעולה.

אני שמחה לבשר, וכבר בישרתי את זה בבוקר, ששר האוצר הקצה תקציב לתכנית הלאומית ולכן, אנחנו נוכל לצאת לדרך ואני מקווה שבתחילת 2014, יוצאים עכשיו למכרזים לתחומים השונים. אני מקווה שבתחילת 2014 התכנית תצא לפועל.

היו"ר יואל רזבוזוב:

יפה מאד. זה באמת מבורך. יש לך קצת נתונים?

שרת הבריאות יעל גרמן:

הנתונים שכרגע אמרתי זה 500 בסך הכל. אם אנחנו מסתכלים על עולי אתיופיה, אנחנו רואים התפתחות במספר ההתאבדויות. בין 1999 ל-2001 היו 19.6, קצת למעלה מ-19 מתאבדים לכל 100 אלף איש. המספר הלך ועלה עם השנים. כנראה שהמצוקות של העולים הלכו ועלו. הוא הגיע לשיא בין השנים 2004-2006. אז היו 44 מתאבדים על כל 100 אלף איש, ורק כדי לסבר את האוזן – זה מול 7 מתאבדים מכלל האוכלוסייה.

המספר הזה הלך וירד בשנים האחרונות אבל עדין אנחנו נמצאים בין 2009 ל-2011 ב-27 מתאבדים ל-100 אלף, שוב, לעומת 7.5 מתאבדים ל-100 אלף בקרב כלל האוכלוסייה.

קריאה:

אנחנו מדברים רק על עולים מאתיופיה או גם על ילידי הארץ יוצאי אתיופיה?

שרת הבריאות יעל גרמן:

אני מדברת על עולי אתיופיה. עכשיו, כשאנחנו מדברים על עולי ברית-המועצות, גם שם המצב מאד לא טוב. אמנם פחות מאשר בקרב עולי אתיופיה אבל עדין, אנחנו רואים - -

היו"ר יואל רזבוזוב:

כבוד השרה, פה, בוועדה, באמת לא פעם נתקלנו בהגדרה של עולה. בדרך כלל עולה זה - -

שרת הבריאות יעל גרמן:

10 שנים.

היו"ר יואל רזבוזוב:

זהו, 10 שנים זה אצלכם אבל לפעמים עולה זה גם דור שני, ובאמת כל משרד מחשב - -

שרת הבריאות יעל גרמן:

אז זאת שאלה טובה ואולי ימימה תענה עליה.

ימימה גולדברג:

אני בדקתי את זה ואצלנו מחשבים לפי הלשכה מרכזית לסטטיסטיקה.

היו"ר יואל רזבוזוב:

ואיך הם?

שרת הבריאות יעל גרמן:

צריך לשאול את הלמ"ס.

ימימה גולדברג:

אני אבדוק את זה פעם נוספת.

שרת הבריאות יעל גרמן:

אז רק כדי להשלים את הנתונים: באמת עולי ברית-המועצות לשעבר בשנים האחרונות, כמו שאמרתי, בין 2009 ל-2011 יש לנו 12 מתאבדים על כל 100 אלף לעומת 7.5 על כל 100 אלף בכלל האוכלוסייה, מה שמביא אותנו למצב שעולי ברית-המועצות לשעבר, שיעור המתאבדים הוא פי 1.6 מכלל האוכלוסייה, ושיעור המתאבדים בקרב עולי אתיופיה הוא פי 3.6. מאד מאד מדאיג ודורש פעולה מיידית.

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה על הנתונים. אני באמת חושב שגם כשאין לנו הגדרה של עולה, אנחנו לא יודעים את ההגדרה המדויקת. יכול להיות שאם היינו יודעים את ההגדרה אז אולי היה המספר עולה יותר או יורד, אנחנו לא יודעים. אבל לפחות אנחנו מזהים כאן את הבעיה ואני באמת רוצה לברך על התכנית, ואני חושב שגם שר האוצר שתקצב אותה, אני חושב שזה חשוב מאד. אנחנו הרבה פעמים, לפחות בהרבה ועדות ובדיוק עכשיו באתי מסיוור ועדה עם סטף וורטהיימר והוא אמר: פחות לדבר ויותר לעשות. אני חושב שזה מאד קשור לנושא, שכאן יש כבר עשייה אמיתית, כבר יש תקציב ויש תכנית כי הבעיה היא גדולה. היתה לנו כבר ישיבת ועדה בנושא התאבדות בקרב העולים בצבא ואז נגענו גם בנושא בקרב כלל העולים. אנחנו באמת מזהים

בעיה ואני חושב שיש כאן נציגים של משרדים, משרד הקליטה, שרה כהן, אחרי זה ניתן לה את רשות הדיבור. נשמע איך אנחנו פועלים בהמשך.

הייתי רוצה לתת את רשות הדיבור לדוקטור ישראל אורון מהאוניברסיטה העברית, בבקשה.

ישראל אורון:

תיקון קל, מאוניברסיטת חיפה למרות שהעברית זה לא מעליב אותי.

כדי לחדד את נושא הדיון, אני מבקש לתאר בפתח דבריי מהן מחשבותיו של העולה בטרם הוא שם קץ לחייו. לשם כך אקרא שורות ספורות מתוך מכתב פרידה שכתב עולה שעלה לארץ לבד, ללא משפחה, שהוא כותב לחבריו: "סלחו לי חברים שהטרדתי אתכם אבל לא היה לי מוצא. לא רציתם להבין שאם לא השתתפתי בשיחות שלכם היה לי אולי, בכל זאת, עולם רוחני משלי. שאם העליבו אותי מבלי להתחשב בלי כלל זה היה יכול לכאוב לי. יחסכם, בכל שביטאתי, היה לעגני ויהיר, כאילו דברים לא היו ראויים לתשומת לב. לו הייתם יודעים עד כמה זה כאב לי, אין לי ספק שלא הייתם עושים לי כל זאת אבל לא חשבתם להתחשב בי, להכיר בשוויון ערכי. מספיק. סלחו לי על אי הנעימות אשר אני גורם לכם. שתצליחו בעניינים שלכם, שתהיו יותר פסיכולוגים. החבר שלכם משה." וכאן הוא מוסיף הערה לסיום: "כתבו אלי הביתה שנפטרת ממחלה. בכל זאת, יהיה להם יותר קל."

במכתב, ממספר השורות הספורות שקראתי, ניכרת תחושת עלבון מהתנהגות החברים כלפיו, שלמעשה דוחים אותו מחברתם. התאבדות עולים בנסיבות כאלה של דחייה חברתית, זה שאלה מקבלת את העולה החדש, היא אופיינית לא רק לימינו אלה או לעשורים האחרונים שבהם גברה העלייה כי המכתב שממנו קראתי הוא מכתב לפני 100 שנים. הוא נכתב באפריל 1913 בידי החלוץ משה שפירא מהמושבה מגדל. אנחנו רואים שהוא מטיח באופן בוטה טענות כלפי חבריו, והדרך שהוא מטיח את הטענות בצפייה על הכאב הנפשי שהוא חש, והוא מציין אדם אחד במפורש, הכעס שלו כלפי מישהו בשם אוסיה. אוסיה הוא יוסף טרומפלדור.

עכשיו מן הפרט אל הכלל – אני אעיר שלוש הערות קצרות בענין של התאבדות עולים בימינו אלה: ראשית, יש לשאול האם עולים בארץ מהווים קבוצת סיכון להתאבד? כפי שהשרה גרמן כבר ציינה, שכן, אני רוצה לחדד את הנקודה הזאת בשני נתונים: הם מתאבדים ב-10 אחוז יותר ממשקלם באוכלוסייה. כלומר, היינו מצפים שהם יתאבדו בדיוק כמו משקלם באוכלוסייה, הם מתאבדים 10 אחוז יותר ממשקלם באוכלוסייה. הכוונה לאוכלוסייה העברית. וכן, על פי הנתונים של שיעורי ההתאבדות, כלומר, מספר ההתאבדות לכל 100 אלף תושבים, עולי ברית-המועצות לשעבר שמים קץ לחייהם בטווח השנים האחרונות בין פי 1.5 לפי 2 מהאוכלוסייה הקולטת. משני הטעמים האלה עולה המסקנה שהעולים נמצאים בסיכון יתר. זה פשוט לחדד ולהוסיף לדבריה של השרה גרמן.

היו"ר יואל רזבוזוב:

רק לא הבנתי את הענין של 10 אחוז יותר ופי 1.5 ופי 2 כי יש פה שוני באחוזים ואני לא מצליח להבין.

ישראל אורון:

יש 7 מיליון תושבים ויש קבוצות אתניות שמרכיבות את התושבים. יש לנו עולים מברית-המועצות, שהם המשקל של X אחוזים באוכלוסייה הכללית. אז אנחנו נצפה ש-X אחרי "יתרמו" גם לקופה של ההתאבדות בכל שנה אבל הם תורמים 10 אחוז יותר מהאחוז שלהם באוכלוסייה - -

היו"ר יואל רזבוזוב:

הבנתי...

ישראל אורון:

- - הדבר השני, שמבחינת הנתונים של כל שנה, הם מתאבדים פי 1.5 עד פי 2 מהאוכלוסייה הקולטת.

ההערה השנייה – בכל חברה בעולם, מאין ספור מחקרים שנעשו, שיעור מתאבדים של מהגרים גבוה יותר משיעור ההתאבדות מהאוכלוסייה הקולטת. ולכן, כאשר מפעילים תכניות לצמצום

התאבדויות וכיוצא בזה או רוצים לבדוק נתוני השוואה בין עולים לבין מה שקורה בחברה הקולטת, צריך לקחת את זה בחשבון ולא לצפות שיהיה לנו תוך זמן קצר שוויון של השיעורים.

הערה שלישית ואחרונה – כאשר באים לבדוק האם עולים מתאבדים יותר מהאוכלוסייה הקולטת או פחות מהאוכלוסייה הקולטת יש להשוות את השיעור שלהם לא רק לנתונים שלנו כאן אלא גם מה קורה בארץ המוצא. מה הכוונה? ברית-המועצות היא דוגמה טובה. במדינות ברית-המועצות לשעבר שיעור ההתאבדויות גבוה בסביבות פי 4 מאשר בישראל. לא רק רוסיה אלא גם המדינות יותר מזרחה של אסיה וכולי. מי שעולה מברית-המועצות או עולה מכל מקום אחר בעולם או מהגרים מכל ארץ אחרת בעולם מביא עמו שני מטענים שצריך לשים אליהם לב: דבר ראשון, הוא מביא אתו מטען גנטי מארץ המוצא, ובהערת סוגרים אני אציין שהתורשה זה המרכיב היסודי והראשוני בנטייה אובדנית. זה לא אומר שהסביבה לא יכולה לתרום לצמצום, כמו שהיא יכולה לתרום להגברה. מה שהסביבה עושה - -

היו"ר יואל רזבוזוב:

יש נתון, יש סטטיסטיקה האם יש קשר ישיר בין התאבדות במשפחה?

ישראל אורון:

- - יש מחקרים שלא אתחיל לפרט פה, למרות שאין לי בעיה לעשות את זה. כשנוזמן לתת הרצאה בענין זה, אדרבה ואדרבה. יש נתונים של עשרות שנים של מחקרים בעולם שהמרכיב היסודי בהתנהגות האובדנית זו הנטייה הגנטית אבל לחברה יש מה לעשות. כלומר, החברה יכולה לתרום לצמצום והחברה יכולה לתרום גם ההיפך. אם אנחנו נסתכל על שיעורי ההתאבדות בארצות-הברית לאורך עשרות שנים, אנחנו נראה שבין 29 ל-32 יש קפיצה. כלומר, המשבר הכלכלי החריף שהיה אז תרם לשיעורי התאבדות גבוהים יותר. לאחר מכן היה צמצום במתח הכלכלי ושיעורי ההתאבדות פחתו. כלומר, לחברה יש מה לעשות. כלומר, כשאני אומר "נטייה גנטית" זה לא גזר דין מוות, זה לא חייב לקרות. ולכן, תכניות המניעה, כפי שאנחנו רואים בארץ ובחול, אכן מונעות. הן לא ימגרו את ההתאבדות. ההתאבדות תמוגר רק כאשר תמוגר האנושות. התפקיד שלנו לצמצם.

המטען השני שמביא אתו עולה או מהגר הוא המטען התרבותי של אותה ארץ. ככל שחולפות השנים פוחתת ההשפעה התרבותית, והיא פוחתת כפועל יוצא מרמת האינטגרציה עם החברה הקולטת. ככל שרמת האינטגרציה עולה, ההשפעה של ארץ המוצא פוחתת אבל זמן ממושך הרבה יותר דורשת הגנטיקה שהתכנסות של שיעורי ההתאבדות של עולים יהיה פחות או יותר כמו בארץ הקולטת, הדבר הזה הוא לאורך שנים ארוכות. כשאני אומר שנים ארוכות, מדובר בכמה וכמה שנות דור. לא שנות דור פעם אחת, של 25 שנים אלא זה תהליך של המטען הגנטי שיש לכל חברה, "הפול הגנטי" מה שנקרא בשפה המקצועית, אז זה לוקח זמן.

בהערת סוגריים אני אומר מבחינת הנתונים הגנטיים כיוון שחלק מההכשרה שלי כפסיכולוג זה גם בפסיכו-גנטיקה אז יצא לי לדבר רעל ההיבט הזה גם כן.

מה שאני רוצה לומר כסיכום לנקודות האלה, שכאשר מפעילים תכניות מניעה בארץ או בחו"ל או בצבא, לא משנה היכן, לצמצום התאבדויות של עולים וגם אחרים ורוצים לבדוק את ההשפעה, יש לתת את הדעת גם לנתונים מארצות המוצא ולא לצפות לצמצום מהיר של השיעורים למרות שזאת התקווה של כולנו.

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה רבה לדוקטור ישראל אורון מאוניברסיטת חיפה. ימימה גולדברג, בבקשה, ממשרד הבריאות. תציגי לנו את המצגת.

שרת הבריאות יעל גרמן:

אני מתנצלת, אני צריכה לצאת ואני מכירה אותה. אני מודה לך.

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה רבה על הביקור ועל היוזמה.

שרת הבריאות יעל גרמן:

תודה רבה לך, העיקר שאתה מקיים את הדיון הזה.

ימימה גולדברג:

אבל אני רוצה שתשמעי את הפתיחה, זה כן חשוב לי.

שרת הבריאות יעל גרמן:

אוקי.

ימימה גולדברג:

אני רוצה להגיד ולהודות לשרת הבריאות, שמהיום שהיא נכנסה לתפקיד במרץ היא נתנה לנושא הזה מקום מרכזי. היא שמעה אותנו ברגישות שלה, באנושיות שלה ובזכותה הגענו עד הלום. את זה אני מוכרחה להגיד לשבחה כי אילולא היא לא היינו מגיעים לכאן.

שרת הבריאות יעל גרמן:

תודה רבה אבל כמובן שהאמת היא שבלעדיהם לא היינו מגיעים לכאן.

היו"ר יואל רזבוזוב:

אני מסכים לשני הצדדים.

ימימה גולדברג:

אני אגיד כמה מילים על התכנית מכיוון שאנחנו כבר עוסקים בנושא הזה, לפחות אני, משנת 2005. עברנו כל מיני פאזות בנושא הזה והיום אנחנו מגובשים ויכולים לצאת לדרך. אז כמה נתונים שהם לא רק ספציפיים לנושא של העולים כי הנושא של העולים ידובר באופן ספציפי אבל בישראל מתאבדים כל שנה כ- 500 בני אדם, למעלה מ-6000 ניסיונות התאבדות - -

היו"ר יואל רזבוזוב:

זה אלה שמגיעים לבית חולים?

ימימה גולדברג:

- - מגיעים לבית חולים אבל שאנחנו יודעים עלייהם כי יש השערה שלמעלה מ-2000 נוספים מגיעים כתוצאה מניסיון אובדני אבל הם לא מדווחים ככאלה בגלל החלק הסטיגמטי, אנשים מבקשים: אני לא רוצה שעשיתי ניסיון אובדני.

יש אוכלוסיות מזוהות, זה אוכלוסייה של קשישים, עולים מאתיופיה ועולים מחבר העמים. אתם רואים את הנתונים והם גם הוצגו על ידי השרה.

חשוב לציין שברגע שמדינה או ארגון לקח על עצמו לטפל בנושא באופן סדור עם תכניות ואסטרטגיות היתה ירידה מאד גדולה. בצה"ל למשל, נכנסה תכנית ב-2006 ובעקבותיה ירידה משמעותית, למעלה מ-30 אחוז. שבי"ס – באמת עשו תכנית למניעת התאבדות, היו שם שיעורי התאבדות מאד מאד גבוהים והביאו לירידה של כ-70 אחוז במספר המתאבדים בשנת 2012. זאת אומרת, זה באמת מספרים משמעותיים, כנ"ל לגבי הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים. רוצה להגיד שברגע שהמדינה לוקחת על עצמה לטפל בנושא מסוים ומתקצבת אותו היא אכן מגיעה להישגים.

בעולם, היתה לנו רשימה יותר גדולה וצמצמנו אותה, התכנסנו לשישה מקומות: החל ב-18 אחוז – סקוטלנד וכלה ביפן, ששם ההוכחה היא ירידה של 50 אחוז בשיעורי האובדנות ברגע שהנושא נכנס וטופל. כך שבהחלט מאד חשוב להגיד שתכנית לאומית יכולה להביא לשיעור ירידה מאד גדול.

אנחנו בארץ עשינו שני פיילוטס: הפיילוט הראשון היה בשלושה יישובים והפיילוט השני טיפל במשפחות שיקריהם התאבדו. הפיילוט השני היה בשיתוף של משרד הרווחה ועמותת "בשביל החיים". ניתוח הנתונים: עלייה במספר הפונים לסיוע במרפאות בריאות הנפש וקווים חמים. עלייה באיתור ילדי "שומרי סף" וכל האסטרטגיות שאנחנו מטפלים בהן ובהחלט, אמנם לנוכח התקופה הקצרה לא ניתן להציג מדדי תוצאה מהימנים אלא רק מגמות אבל היו עליות במדדי תפוקה כמו עלייה במספר האנשים שפנו למרפאות לבריאות הנפש, עלייה במספר המאותרים, שביעות רצון מאלה שקיבלו את ההכשרות וכמובן, בנייה של רצף טיפולי שהוא מאד מאד משמעותי כי אנחנו אומרים שרצף טיפולי, מאד חשוב שיישמר והחשש הוא שמהמעבר ממסגרת אחת למסגרת שנייה אנשים עלולים ליפול. אנחנו רוצים לשמר רצף טיפולי מאד נכון ובלי סדקים ברצף הזה.

שוב, כאילו אסור לדבר על ההשפעה מבחינת כסף כי אין עלות לחיי אדם אבל בכל זאת, בגלל שהבאנו את זה גם לוועדת הכספים כן חשוב לדבר גם במונחים האלה. עלויות ישירות, כמו שאתם רואים, זה כ-100 מיליון ש"ח בשנה. עלויות עקיפות הן במספרים ממש דרמטיים. אני אומרת שוב, העלויות האנושיות, שהן המשמעותיות, זה ערך חיי אדם, נזקי צער, כאב וסבל של המשפחה, ומי שנשאר, משפחות שנשארות, אנחנו קוראים לזה "אדמה חרוכה" כי הכאב, האשמה בתחושת האובדן הם מאד מאד גבוהים. אני אומרת שחשוב מאד לטפל במשפחות שכן משפחה התאבד כי הן בסיכון של 1.6 שיקרה במשפחה שוב מקרה של התאבדות וזה מאד חשוב לטפל במשפחות האלה.

יש פה את כל האסטרטגיות, אני רק ארחיב על אחת או שתיים: קודם כל, חשוב לנו מאד לטייב את מסד הנתונים. מסד הנתונים לא מספיק מכיוון שהרבה פעמים גם כשאדם נמצא תלוי באמבטיה כתוב בסיבת המוות שסיבת המוות אינה ידועה. זה חלק מתהליך שאנחנו עשינו באמצעות המרכז לבקרת מחלות במשרד. יש נתונים בכל אחד מהמשרדים, במשרד החינוך, במשרד הרווחה ואצלנו ואנחנו לא מצליחים לאסוף את כל הנתונים כי כל משרד שומר את הנתונים לעצמו, ואנחנו חייבים לעשות מסד נתונים לאומי וזאת אחת האסטרטגיות או אחד היעדים שאנחנו רוצים, שבאמת נדע כמה אנשים בפועל. אני אדבר עוד על האסטרטגיה של הקטנת נגישות לאמצעים קטלניים, שמתחלקת לשלוש תת-קבוצות: זה הקטנת נשיאת נשק, שאני חושבת שזה דבר דרמטי. בצבא, כשהם הפעילו את האסטרטגיה הזאת היתה ירידה מאד משמעותית. אנחנו שומעים על אנשים שיש להם יד קלה על ההדק, גם הורגים וגם מתאבדים. אנחנו רוצים באמת לעשות כל מיני פעולות, אנחנו עושים את זה עם המשרד לביטחון פנים. באמת כל הנושא של רישוי נשק, הקטנת נגישות לאמצעים קטלניים של תרופות, להקטין את השימוש למשל באקמול, להקטין את החפיסות ל-16 כדורים בחפיסה אחת כי אנחנו יודעים מהניסיון בבריטניה שזה בהחלט סייע. והחלק השלישי באותה אסטרטגיה זה גידור של מקומות שאנשים קופצים מהם, כמו ששמענו היום על גשר בצפת, שסוף סוף גדרו אותו. אנחנו יודעים על הניסיון שהיה ב"גולדן גייט" בסן פרנסיסקו. זאת אומרת, בהחלט יש אסטרטגיות ואפשר למנוע עלי ידי גידור של מקומות גבוהים או מקומות שפוטנציאל ההתאבדות שלהם מאד גבוה. אני לא אדבר על שאר האסטרטגיות אבל בהחלט יש מה לעשות למי ששואל מה אפשר לעשות.

מבחינת המשרד וכמובן בשיתוף עם כל נציגי המשרדים השותפים, אנחנו בנינו תכנית אב שאפשר יהיה ליישם אותה אבל הכל, כמובן, בהינתן התקציב הנדרש. וכמו ששמענו, משרד האוצר הסכים לתקצב את הנושא הזה. אנחנו נדע בסוף היום את התקציב שהאוצר הקצה ואני מקווה שנוכל לצאת לדרך כבר ב-1 לינואר 2014.

יש מבנה ארגוני לנושא. בראש התכנית יעמוד צוות היגוי מצומצם בהשתתפות שר החינוך, הרווחה והשירותים החברתיים, השרה לקליטת עלייה והשר לאזרחים ותיקים ונציג משרד ראש הממשלה. בראש הצוות תעמוד שרת הבריאות, שכמו שאמרתי קודם לוקחת אחריות על הנושא ורוצה להוביל אותו. מתחת לצוות הזה יהיה צוות בין-משרדי מורחב ששותפים בו נציגי המשרדים הרלוונטיים. הוקמה מועצה לאומית למניעת התאבדות ותוקם יחידה ייעודית במשרד הבריאות כך שמבחינת המבנה הארגוני אנחנו כבר ערוכים ומוכנים. וכמו שאמרתי קודם, השרה תוך שבוע, 10 ימים תעלה את הנושא כהצעת מחליטים בממשלה ואני מאד מקווה שאכן הממשלה תאמץ. עם חמישה שרים אני מניחה שקשה להגיד לא, וגם עם השיתוף של משרד ראש הממשלה.

לסיום, התאבדות אפשר וצריך למנוע. אין שום סיבה שמספר המתאבדים שנמנו מראש ימשיך להיות אותו דבר כי אין סיבה לזה. אני רוצה להודות על היום הזה לחבר הכנסת מיכאלי, שלא נמצא פה - -

היו"ר יואל רזבוזוב:

הוא תכף יבוא. עוד לא הסתיים הדיון בוועדה.

ימימה גולדברג:

אז כשהוא יבוא אני אבקש להודות לו כי אני חושבת שבאמת הכנסת היא שותפה מאד נאמנה לדרך שלנו, וצריכים לברך אותה על שיתוף הפעולה הזה.

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה רבה לכם. נציגת משרד הקליטה, שרה כהן, בבקשה.

שרה כהן:

זה אחד הנושאים היותר כואבים שאנחנו עוסקים בהם. באמת, כל נפש, אדם שמתאבד, מבחינתי זה אובדן קשה שממלא, אני חושבת שאת כולנו, צער רב.

משרד העלייה והקליטה מגויס למהלך הממשלתי כולו, והוא מגויס לזה עוד מהתקופה של הוועדה הבין-משרדית למניעת אובדנות שבמסגרתה גם נבנה הפיילוט שהוא היום המתווה לתכנית הלאומית. מה שחשוב לי באמת להראות או להציג בכמה משפטים את הערך המוסף של משרד העלייה והקליטה, שהוא חלק מתוך השותפים למהלך ובא מתוך המקום של הצורך גם מבחינת היקף האוכלוסייה, ובהחלט אוכלוסייה בסיכון גבוהה יותר בקרב אוכלוסיית העולים וגם מתוך הצורך שבכל תהליכי ההתערבות שפותחו יינתן דגש לצורך תפיסת עבודה שהיא ברגישות תרבותית מן הטעם של השוני במאפיינים התרבותיים השונים ובדרכי ההתערבות בקרב אוכלוסיות העולים.

באופן כללי, אנחנו חלק מתוך התפיסה של האסטרטגיות שהן האסטרטגיות בבסיס התכנית הלאומית ושגם בעצם הוכחו כמניבות הצלחה בכל העולם. אנחנו נתנו לזה את הפוקוס שהוא הפוקוס שלנו ואיפה אנחנו נמצאים. בראשית הדרך הזמנו שני מחקרים שבעצם מהווים היום בסיס הידע המרכזי שהועמד לטובת כל המשרדים וכל השותפים. מפרופסור יוליה מירסקי אנחנו הזמנו מחקר שעוסק בנושא של מאפיינים של אוכלוסיית יוצאי חבר המדינות תוך זיהוי המאפיינים הייחודיים וההמלצות שצריך לנקוט בהן כחלק מתוך בניית התכנית. ומדוקטור רפי יונגמן ופרופסור משה שוקד, שזה פסיכולוג יחד עם אנתרופולוג אנחנו הזמנו את המחקר שעוסק בנושא של עולי אתיופיה. המחקרים עצמם הועמדו לטובת כל מי שעוסק בנושא והם בהחלט שימשו בסיס ידע משמעותי ביותר בכל ההתערבויות שפותחו.

אנחנו היינו שותפים למהלך של הפיילוט, ובמסגרת הפיילוט היינו שותפים גם מבחינת נציגי המשרד וגם בעבודה של מוקדי הקליטה בישובים שבהם התכנית התקיימה כפיילוט, שזה היה רחובות ורמלה. עם הסיום של הפיילוט והגיבוש של התפיסה, שהיא התפיסה הממשלתית, אנחנו שולחים שלושה נציגים באופן קבוע לכל הפורומים, כולל גם שותפות שלי בדירקטוריון של התכנית הלאומית. מה שאנחנו עשינו, אני חושבת שעשינו כמה מהלכים שהם בהחלט מתקדמים בתוך המשרד: האחד – במהלך שנת 2013 העברנו את כל עובדי המשרד שנמצאים בקשר עם אוכלוסיית העולים הכשרה שנקראת "שומרי סף". זאת הכשרה שנבנתה במסגרת התכנית הלאומית. מי שהעבירה את ההכשרה למשרד זו מי שבנתה את ההכשרה במסגרת התכנית, פסיכולוגית קלינית ענת עייש-גלעד. כל עובדי המשרד קיבלו שני ימי הכשרה, בשונה אפילו מהכשרות "שומרי סף" אחרות, שמדברים בקושי על יום אחד, אנחנו החלטנו שבגלל שהאוכלוסייה בסיכון מוגבר, לחשוף את העובדים שלנו ובשתי מנות, כדי לא ליצור איזו שהיא התנגדות אלא לחבר אותם לתהליך. ההכשרות התקיימו ב-11 המרחבים של המשרד. האחרונה הסתיימה בשבוע שעבר והמשוב שאנחנו קיבלנו הוא חיובי באופן גורף, עד כדי כך שיש כרגע גם רצון להרחיב לקבוצות נוספות בתוך המשרד, שהן גם עובדות עם עובדי המשרד ולא רק עם העולים כי בעצם היה כאן זיהוי של צורך אמתי.

המהלך השני שאנחנו עושים אותו והוא לקראת שלבי סיום התארגנות הוא שימוש בהצגה "שאריות החיים שלו" ככלי להעלאת מודעות. זאת הצגה שפותחה במסגרת הפיילוט של התכנית הלאומית. היא עוסקת במשפחה של יוצאי אתיופיה שאחד מבניה התאבד וההתמודדות של המשפחה עם כל מה שסובב את הנושא של האובדנות. ההצגה הזאת הוצגה בפני עולים בשני יישובי הפיילוט. התקיים שיח עם העולים וראינו שהיא פשוט מעבירה את המסר. אנחנו עומדים לקראת רכישת ההצגה מהתיאטרון שמפיק אותה ובמהלך 2014 אנחנו נשתמש בה 22 פעמים, ב-22 יישובים עתירי עולים יוצאי אתיופיה, כשבמסגרת ההצגה נעשה גם מהלך של הצגה ואחר כך שיח של השחקנים והמשתתפים לגבי הנושא הזה. המסר שלנו הוא מסר של יש תקווה, שיש מקום לפנות לעזרה ולא להשאיר את הדברים בבטן.

אנחנו כרגע נמצאים בשני מהלכים שאני חושבת שאפילו ימימה פחות בקיאה בהם כי זה מהלכים חדשים, שאפילו לא נתבקשנו לעשות אותם בתוך התכנית הלאומית בצורה כזאת גורפת אבל אני שמחה לבוא ולהגיד ששני מהלכים נוספים הם על בסיס יוזמה שלנו: האחד – אנחנו עומדים להעביר תקציב להעסקת 10 עובדים סוציאליים דוברי אמהרית במערכת שירותי בריאות הנפש של משרד הבריאות. אנחנו

כבר בסיכום עם דוקטור גדי לובין. אנחנו זיהינו שאחת הבעיות או החסכים העיקריים זה שבבריאות הנפש במשרד הבריאות אין מספיק כוח אדם שעוסק בבני הקהילה ואנחנו עומדים - -

קריאה:

הם דוברי השפה?

שרה כהן:

- - דוברי אמהרית. הם יגויסו ליחידות של בריאות הנפש של משרד הבריאות, 10 עובדים בתקצוב של משרד הקליטה באמצעות תכנית החומש. זה מהלך אחד. מהלך שני – ביחד עם בריאות הנפש במשרד הבריאות אנחנו נתקצב תהליך של הכשרה של עובדי משרד הבריאות באמצעות המרכז לפסיכו-טראומה בנושא של כל המשמעות של הטראומה בקרב יוצאי אתיופיה. המשמעות היא כאן שזה באמת מהלכים שמבחינתנו משקפים את הרצף מצד אחד של העלאת מודעות אבל שגם במקום שיכול לטפל יהיו מספיק אנשים שהם גם מסוגלים, מימנים ויכולים לתת את המענה.

המהלך הנוסף שאנחנו כרגע בתהליכי התארגנות מתקדמים זה באמצעות לפ"מ (לשכת הפרסום הממשלתית). אנחנו הולכים כרגע לעשות, ואנחנו נעשה את זה יחד עם התכנית הלאומית אבל נקצה תקציב נוסף מעבר למה שנדרש מאתנו כדי שנעשה מהלך עם לפ"מ בשני מרכיבים: 1. בנושא של האלימות במשפחה, שזה באמת פן אחד שהוא מחובר במובן מסוים בקרב יוצאי אתיופיה כי אנחנו רואים לא מעט, לפחות בחלק מהדברים שנטלו את חיי נשותיהם, הם גם בצעו את הרצח וגם אחר כך נטלו את חייהם. הייחוד במהלך מול לפ"מ זה שאנחנו שכרנו את השירותים של דוקטור מלכה שבתאי, שתלווה את כל המהלך באופן שוטף כי אנחנו לא רוצים לעשות מהלך שהמשמעות שלו הוא רק קמפיין אלא גם מסרים סדורים שיהיו במהלך השנה ויהיו בתוך ערוצי העברת המידע שהם רלוונטיים לעולי אתיופיה לגבי הנושא של חלופות לשימוש בכוח וגם הנושא של התקווה בפנייה לעזרה. לא לשמור את הדברים בבטן אלא לאפשר פנייה לעזרה. כאן אנחנו נמצאים כרגע וכמובן, אנחנו באופן שוטף חלק מתוך כל המהלך שהוא המהלך הממשלתי השוטף.

היו"ר יואל רזבוזוב:

מה עם ברית-המועצות לשעבר?

שרה כהן:

הפיילוט בעצם בנה גם מהלכים ותכניות שכוללות גם מסרים או למשל פוסטרים בשפה הרוסית ו"הקו החם" בער"ן שפועל גם בשפה הרוסית, הוא היה חלק מתוך כל השיח הכולל. יש קו שהוא יכול לשמש את העולים.

היו"ר יואל רזבוזוב:

רובם לא יודעים על ער"ן.

שרה כהן:

יש פניות גם לער"ן. ראוי גם לציין שבסך הכל, במערך בריאות הנפש של משרד הבריאות יש לא מעט אנשי מקצוע שהם דוברי רוסית כך שזה שירות שבמתכונת שהוא קיים היום בהחלט יש נגישות גדולה יותר. זה ברור שצריך לתת על זה את הדגש הפרופיליים הם קצת שונים, אנחנו בקרב יוצאי ברית-המועצות לשעבר רואים אוכלוסייה יותר בוגרת מאשר האוכלוסייה של יוצאי אתיופיה שהיא צעירה יותר. זה ברור שבסך הכל, כמו שדוקטור אורון אמר, זה תהליך. אין זבנג וגמרנו. המשמעות היא כאן של ההתאמה השוטפת של כל מערכת השירותים להקשבה ולשמיעה ולעידוד לפנייה לעזרה ולהכשרה של כל מערכות השירותים לכך שיוכלו לתת את העזרה לעולים. הכנסה של אנשי מקצוע שהם דוברי שפות ומסר שיש תקווה.

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה רבה על הדיווח ועל העשייה. הצטרפו אלינו כמה אנשים שעברו מוועדה לוועדה. הצטרף חבר הכנסת אברהם מיכאלי שעומד בראש השדולה למניעת אובדנות בכנסת. אני חושב שצריך למחוק את המילה "בכנסת".

אברהם מיכאלי:

אני חושב שגם בכנסת צריך למנוע אובדנות...

היו"ר יואל רזבוזוב:

אבל טוב שיש לנו שדולה כזאת. בבקשה.

אברהם מיכאלי:

אדוני היושב ראש, קודם כל, אני מתנצל שאיחרתי כי אנחנו עוברים מוועדה לוועדה היום כדי לעורר את המודעות של מניעת אובדנות. אני מודה לכנסת ואני מודה לך, אדוני היושב ראש, שהיית בריצות מסיור לוועדה בחזרה אבל לא ויתרת לדון בנושא החשוב הזה כי אני יודע שזה אכפת לך ואנחנו, בוועדת העלייה קיימנו לא מזמן דיון מיוחד הן בצה"ל והן בקרב עולים - -

היו"ר יואל רזבוזוב:

כן, בצה"ל נגענו בקרב העולים...

אברהם מיכאלי:

לכן, אין ספק שהדיון הזה היום הוא לא רק לעורר תודעה אלא גם לעבור לפעילות מעשית, איך נוכל להביא מהסברים ותודעה לביצוע מניעה. אני חושב שהיום אנחנו יכולים להתבשר משרת הבריאות, שבאמת נרתמה לסוגיה הזאת כל כך בצורה אכפתית, כל כך רצתה שאנחנו נעבור מדיבורים למעשה. היא מאד עוזרת לי בחודשים האחרונים שהיא בתפקיד והיא גיבשה כבר תכנית להמשך הפיילוט, שהצוות הנפלא שיושב פה ממשרדים שונים, משרד הבריאות, משרד הרווחה, משרד החינוך, המשרד לקליטה ועלייה והמשרד לאזרחים ותיקים והבשורה של הבוקר היתה, יאמר לזכותו של שר האוצר שגם סוף סוף הבין שצריך לתקצב את זה. אני מקווה שבמליאה, בעוד שעה, תהיה לנו תשובה סופית שהוא אכן מתקצב את התכנית הלאומית, שהיא כבר בנויה מזה כשנתיים. משרד הבריאות הכין תכנית לפני הבחירות כבר אבל נכנסו בחירות והכל נעצר. כרגע אנחנו יכולים לרשום לכבודה של הכנסת, אני חבר כנסת ואנחנו עושים את תפקידנו. השדולה דחפה את זה, נכון. לפני רן כהן, ידידי, דחף את הסוגיה הזאת כי מדובר פה בהצלת נפשות. אם אדוני כבר הספיק לשמוע, זה חוצה את כל המגזרים מילדים ונוער, שכרגע ישבנו אצל חברי אורלי לוי אבקסיס מהוועדה לזכויות הילד. ישבנו קודם בוועדת העבודה, הרווחה והבריאות. יש גילאים שונים וכל גיל זה שונה מבחינת חומרה וכמובן, במגזרים השונים, אנחנו כרגע דנים בעולים, זה המגזר כמעט הכי בעייתי הן בקרב יוצאי ברית-המועצות לשעבר האחוזים גבוהים והן בקרב יהודים יוצאי אתיופיה. כל הסיבות למשבר שאנשים מגיעים כעולים לניסיון התאבדות, יש הרבה הסברים ואנחנו בוועדה הזאת יושבים ושומעים את הצרות האלה. אנחנו כמעט מדי יום ומדי שבוע, כשבאים ומעלים סוגיות שונות, אנחנו גם לפעמים אטומים לצרות שהעולים מספרים פה שיש להם אבל אני סומך על הצוות המקצועי שמורכב מכל המשרדים, אנשים שאכפת להם, שבסוף יגבשו בתכנית הלאומית את כל הדרכים שנוכל לסייע לאנשים האלה. מספר של 500 מתאבדים בשנה, אדוני, זה המספר הנמוך כי קודם הסברנו בכמה ועדות כמה פעמים שיש כנראה 30 אחוז תוספת על ה-500 שאנחנו לא מדווחים כמתאבדים וניסיונות התאבדות, היום עלינו מ-5000 ל-6000 ניסיונות. מספרים מפחידים מבהילים.

אנחנו לא יכולים יותר, כמדינה, להשאיר את הדבר הזה שלא צריך כלום והיום כבר הזכרתי כמה פעמים את הסוגיה הזאת של הרשות למניעת תאונות דרכים, שהיא רשות מאד חשובה ואנחנו כולנו עומדים מאחוריה כדי לעזור לה, היא מתוקצבת ב-400 מיליון שקל והפעילות הזאת של כל המשרדים עד עכשיו יחד, הפיילוט תוקצב קצת, התחלנו בוועדת הכספים לפני 5 שנים בערך. ליצמן נתן לי קצת כסף כדי שיתחילו לעבוד. עמותת "בשביל החיים" והאנשים הנפלאים שיושבים פה והיושב ראש שלה, דוקטור אדרת, יושב פה אתנו. הם לא מתוקצבים בשקל, הם עושים הכל בהתנדבות. אי אפשר להשאיר את הסוגיה הכבדה הזאת והחשובה הזאת, שהכל יתנהל כאילו לא אכפת לנו, כאילו יסתדר ויהיה בסדר או כאילו אנחנו אומרים: אתה יודע מה, אין מה לעשות עם ההתאבדות. זה לא נכון. כל מה שהמחקרים מוכיחים שזה לא מחלה מדבקת. ניתן למנוע וצריך לעשות את זה בחוכמה. דוקטור שירלי אברמי, שהיא מנהלת המחקר של הכנסת כתבה לנו היום דוח מאד מכובד ומקצועי ומפורט, והיא כבר דיברה היום בוועדות שונות. היא אמרה שצריך להתייחס לזה גם בחוכמה ולא לדבר על כך בצורה של עליהם וכוונות. זה לא מביא את הפתרונות.

לכן, ועדת העלייה והקליטה והתפוצות, חשבתי שהיא הוועדה החשובה שבה נדון בסוגיה הזאת ואני מאמין, היום רק מדברים במקצת, ואנחנו נמשיך לעקוב אחרי זה יחד עם הפרוייקט הלאומי, שאני

מקווה שייכנס מהר מאד לפעולה. לשר האוצר נודיע אחר כך, קודם כל שיתקצב אבל לשרת הבריאות אני כבר מודה על המאמצים. תודה.

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה לחבר הכנסת מיכאלי. תודה על המאמצים, זה נושא חשוב, ועל זה ששמים אותו על סדר היום. ימימה רצתה להגיד לך כמה מילים באופן אישי, התעקשה.

ימימה גולדברג:

לא היית אז חिकיתי. אני רוצה להודות לחבר הכנסת מיכאלי שהוא נושא הדגל בכנסת, שלא מוותר. מדי שנה בשנה הוא דואג ליזום יום כזה בכנסת, ואני חושבת שהיום זה יום מיוחד במינו כי באמת תהיה, כבר היתה בבוקר הודעה מצד השרה על הנכונות של שר האוצר לתקצב את הנושא ואני מקווה שבמליאה נשמע דברים יותר ברורים אבל תודה באמת לך על כל המאמצים ועל הרוח הגבית שאתה נותן לנו, ואנחנו עובדים בשיתוף פעולה מאד יפה, גם נציגי המשרדים וגם עם הכנסת וזה בשמחה ותודה.

ולך רציתי להגיד שהפתעת אותי ותודה. קורים פה כל מיני דברים טובים, שנמשיך כך.

היו"ר יואל רזבוזוב:

אבשלום אדרת בבקשה, יושב ראש עמותת "בשביל החיים".

אבשלום אדרת:

אני רק יכול להצטרף לתשבחות ולהוקרה לחבר הכנסת מיכאלי ובאמת לך, שהבאת את זה לפני חודש וחצי, חודשיים היינו כאן בדיון ושוב העלית את זה. יכולת להגיד למיכאלי: דיברנו על זה רק לפני כמה זמן. העלית את זה מחדש - -

אברהם מיכאלי:

הוא הראשון שאישר לי את זה.

אבשלום אדרת:

- - תודה רבה. דנה, תודה רבה. זה מרגש אותנו, את בני המשפחות, בצורה בלתי רגילה. אני רוצה להגיד שאנחנו התחלנו לחשוב איך אנחנו יכולים לסייע למשפחות שקרה להן האסון מקרב חבר העמים ועולי אתיופיה. העמותה שלנו מסייעת למשפחות גם כי זה צעד הומניטרי וזה צעד של חסד וחמלה וסיוע, אבל גם משום שזה חלק ממניעת אובדנות. אנחנו יודעים שקבוצת המשפחות הן קבוצת סיכון להתאבדות נוספת שתהיה שם. מה שאנחנו עשינו, הצטרפה לעמותה שלנו לא מזמן פסיכיאטרית מחבר העמים. התחלנו לתרגם את האתר שלנו, חלק מהאתר לרוסית. אני הייתי בקשר עם שרה כדי שלפחות דובר אמהרית אחד יצטרף לעמותה שלנו וירכז את הקשר מול המשפחות כי אני לא בטוח שבאמת צורת הטיפול הטובה ביותר, זה קבוצת תמיכה, זה מה שאנחנו עושים למשפחות האחרות אבל לפחות שאנחנו נדע עליהן, נוכל להגיע אליהן. יש לנו קבוצת מתנדבים. אנחנו קוראים להם "מתנדבי עזרה ראשונה". בני משפחות שחוו את האובדן ומגיעים למשפחות עוד בזמן השבעה או זמן קצר לאחר מכן. פשוט להראות להם שיש חיים אחרי ואפשר להתמודד עם זה ואפשר להתקדם הלאה.

אני חושב, שאם זה כל כך קשה ויושבות כאן עוד משפחות, משפחות נורמטיביות כמונו, להתמודד עם האובדן, אני חושב כמה זה קשה למשפחות שהגיעו עם כל ההלם של ההגירה והקליטה, עם כל הבעיות האלה, נוסף לכל, גם נפלה עליהם התאבדות של בן משפחה. זה פשוט חסד לעשות את הדבר הזה.

אני מקווה שבתוך התכנית הלאומית אנחנו נקבל גם איזה שהוא תקציב כי זה לא מתקבל על הדעת שכל מה שאנחנו עושים, הכל רק בהתנדבות ואנחנו לא מתוקצבים אפילו בשקל אחד מהמדינה.

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה רבה לך על העשייה. אני מקווה מאד שיתקצבו אתכם, אני לא הגורם המקצועי שמטפל בזה אבל אני מקווה מאד...

אילן שרף:

אני יכול להגיד מילה מטעם משרד הרווחה: התכנית שלנו כוללת תקצוב של הקבוצות שמופעלות על ידי "בשביל החיים". נעבוד בשיתוף פעולה ולפחות חלק מהפעילות של "בשביל החיים" תתקצב.

היו"ר יואל רזבוזוב:

מיכל ערד, בבקשה.

מיכל ערד:

אני חשבתי על משהו מעשי שלא קשור לקהילה האתיופית ולא לעולי רוסיה. גם מעולי ארצות-הברית או תושבים חוזרים שעוברים בדיוק את אותה חוויה אחרי כל השנים האלה יש מתאבדים. אני רוצה להגיד שאני חושבת שאין מספיק אוזן קשבת או עין פקוחה בתוך המערכת הזאת של קליטת העולה החדש או התושב החוזר כי אם מגיע בן אדם לארץ אחרי הרבה שנים שהוא היה בחו"ל, והוא מגיע ללא פרוטה ובסך הכל מכניסים אותו לתוך מסגרת כזאת של חקירה, שאולי הוא בכלל משחק אותה ואולי הוא מנסה לנצל, שאין הרבה מה לנצל בכל מקרה לתושב חוזר. במקום להבין או לבדוק מה קרה שם, אולי אפשר לעזור לו. אני מדברת באופן ספציפי על הבן שלי, שהיה תושב חוזר ואיבד את כל רכושו, ואני לא רוצה להיכנס פה לפרטים, והיה לו רכוש רב בארצות-הברית. הוא הגיע לארץ והגיע למשרד הקליטה, והוא אמר: אני גר אצל ההורים, כי הוא גר אצלנו. לא היתה לו אגורה אחת אפילו בשביל לשכור דירה. אמר: אני לא עובד, אני לא הבאתי קונטיינר כי לא נשאר לי דבר. נשארה לי רק כלבה שאנחנו מימנו את הבאתה. ושום דבר, זה לא נפל לאף אחד מוזר חוץ מאשר לשלוח אותו לוועדה חקירה של הביטוח הלאומי, שאולי משהו כאן הוא רמאות.

כמובן שהוא לא ניצל שום דבר מהזכויות שלו ובדיעבד, גם בגלל שאנחנו מכל הסיפור שלו נכנסנו למצבים כלכליים... אנחנו חזרנו שנה וחצי לפני כן אחרי 10 שנים בחו"ל וגם לנו לא נשאר כסף, אז אף אחד לא שם לב שיש כאן משפחה, ואמרנו את זה, שלא ניצלנו שום זכות כי אין לנו את האפשרות לנצל שום זכות.

היו"ר יואל רזבוזוב:

למה לא היתה אפשרות לנצל?

מיכל ערד:

כספית. אפילו לא קונטיינר. אנחנו את כל כספנו השקענו בטיפול של 5.5 שנים, אחרי שהוא בא זה היה 6.5 שנים של טיפול בבן שלנו. כל הכסף, כולל משכנתה שנכנסנו עליה, הכל הלך על זה.

היו"ר יואל רזבוזוב:

אני חושב שלמשרד הקליטה יש איזה שהם קריטריונים ברורים - -

מיכל ערד:

לא, לא. אני לא מדברת על זה. אני מדברת על זה שבא מישהו שהוא לא מהחברה האתיופית, שאולי שמים קצת יותר לב. אנחנו שייכים לחדרה אבל בכל עיר ועיר שיש משרד קליטה ויש קולטים ממשרד הקליטה, שימו לב. יש דברים שצריך לשים לב אליהם. משהו אולי לא בסדר, משהו אולי צריך עזרה מעבר, ואני מבינה שאולי לאנשים האלה אין את היכולת ואולי זה מה שצריך לבנות בתוך משרד הקליטה, איזו שהיא אוזן קשבת לאנשים שיש להם בעיות למרות שהם הגיעו מארצות-הברית או מארץ רווחה, הם בבעיה. מתייחסים לזה שאם געת מארצות-הברית אתה בוודאי עשיר. ולא קשור לזה דווקא. יכול להיות שזה מישהו מצרפת או ממרוקו. תשימו לב.

היו"ר יואל רזבוזוב:

מיכל, אני חושב שהנקודה הובנה והועברה. אוזן קשבת, שיקול דעת. איך שאני מכיר את המערכת, אנשים נותנים דגש לכל אחד ואחד ובאמת מקרה מאד מצער, אני חושב שהמסר הועבר.

דוקטור טלינה וינוקור בבקשה, ראש צוות בריאות הנפש בשב"ס.

טלינה וינוקור:

שלום רב לכולם. היום נאמר כבר כמה פעמים ששב"ס הצליח למנוע אובדנות והוריד את מספר המתאבדים ב-70 אחוז. חשוב לי לציין ולהגיד בכמה מילים איך עשינו את זה: התכנית למניעת אובדנות בשב"ס נבנתה ב-2010, התחלנו בסוף 2009. התכנית הזאת היא רב-שנתית ל-5 שנים. אני רוצה לחזק את הידיים של כל האנשים שיושבים פה ולהגיד ששווה להשקיע ושווה לעבוד. לא יהיו תוצאות תוך שנייה, זה לא תכניות פלא שלמחרת אנחנו נוריד את האובדנות ל-0 וכולי. אנחנו נכנסים לתכנית עם מודעות מוחלטת שזה תהליך. תהליך שנמשך שנים אבל יש לו תוצאות.

התכנית שלנו, שנקראת "תכנית שבעת הצעדים" מלווה את האסיר משלבי הקליטה עד שלבי היציאה שלו מבית הסוהר. התכנית כוללת מיון, כוללת השמה, השגחה, בקרה, הדרכה של הצוות. אם שואלים אותי מה עבד בתכנית ואיזה גוש לשים על התכנית הבאה, מה הכי חשוב – אני חושבת שמה שהכי חשוב זה אנשים. אנשים שעובדים עם אנשים, אנשים שמקבלים הדרכה נכונה. הטכנולוגיות שהשקענו, זה בלתי ניתן להחלפה. בואו נגיד שכל התאים המיוחדים עם מצלמות וטכנולוגיות אקטיביות שעוזרים לנו לגלות מעשים עדין, אחרי כל מסך עומד בן אדם. עומד סוהר עם אכפתיות שלו, נחישות שלו, והיכולת שלו לשים לב לדברים הקטנים שמתרחשים עם האסירים והעצורים.

חשוב לי לציין שבעצם כל אסיר שמתקבל בשב"ס עובר תהליך מיון. תהליך מיון שבתוכו יש טופס מיוחד ממוחשב. זאת מערכת שלמה של חוקרים שעברה גם תהליך של מחקר. בטופס הזה אנחנו שמים דגש על העולים. נאמר פה מאד נכון, אנחנו לא יודעים מה ההגדרה של עולה חדש ומה זה לא עולה חדש. הדור השני שנולד בארץ ועדין סוחב את המנטליות של המשפחה שלו. הוא לא עולה חדש אבל הוא עדין שייך לקבוצה הזאת של יוצאי ברית-המועצות או יוצאי אתיופיה.

הנתונים שלנו ירדו מאד. זה גם לא כל כך נכון לתת את הנתונים ואגיד לכם למה: הסטטיסטיקה המחקרית של קבוצות, המספרים שלנו נורא קטנים. אם ב-2009 התחלנו ב-12 וב-2010 היינו עדין 12, זה מספרים קטנים ועכשיו אנחנו ב-3,4. החוקים של המספרים הקטנים הם שונים לגמרי מחקרית ואני אגיד לכם שהצלחנו. אולי לא? אני לא יודעת. אבל אני חושבת שאנחנו הצלחנו כי אנחנו שמים לב על הנקודות הכי נכונות, על הדברים הכי נכונים שצריך לשים לב אליהם.

נקודת התורפה – עולה חדש ויוצא ברית-המועצות או אתיופיה. אנחנו שמים על זה דגש מסוים. כל האוכלוסיות שעובדות בשב"ס, סוהרים, קצינים, עובדים סוציאליים מקבלים הכשרה. בכל יחידה או בגוש של יחידות שנמצאות אחת ליד השנייה יש עובד סוציאלי שדובר רוסית או הונגרית. אנחנו מנסים לתת תשומת לב לאוכלוסייה הזאת קצת יותר גדול מאוכלוסייה רגילה. זאת אומרת, עוקבים יותר, מסתכלים יותר, שואלים יותר, שואלים מי היה בביקור, שואלים מי מחכה בבית, שואלים איפה יש קבוצת תמיכה, איפה אפשר לעזור לאוכלוסייה הזאת.

למה היה חשוב לי להגיד לכם? חשוב לי לציין שבעצם חשוב לעשות ולנצל את כל ההזדמנויות להגיע לאדם שנמצא בחוסר אונים, שנמצא בבדידות. האוכלוסייה שלנו בעצם זו אוכלוסייה שלמה בסיכון. אם אנחנו מדברים על אוכלוסיית האסירים, זו אוכלוסייה אלימה, זו אוכלוסייה אימפולסיבית, זו אוכלוסייה עם הפרעות אישיות מאד קשות. זאת אומרת, אנחנו נמצאים בתוך האוכלוסייה ואם ירדנו מ-12,13 מקרי אובדנות לשנה ל-3,4, אני חושבת שאנחנו הצלחנו ואני חושבת שכל משרד והמדינה יכולים להצליח ויש תקווה מאד גדולה בנושא הזה. תודה רבה.

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה רבה לדוקטור טלינה וינוקור. נקווה שבאמת נברך אתכם על הנתונים, נקווה שחוק המספרים הקטנים לא יישחק כאן, שתהיה ירידה וזה יימשך לאורך השנים והמספרים עוד יותר ירדו.

זיוה מקונן, בבקשה, מהאגודה הישראלית למען עולי אתיופיה. פעם שנייה היום בוועדה.

זיוה מקונן-דגו:

כמובן שאני מברכת את יושב ראש הוועדה על הכינוס של הנושאים החשובים האלה ואת חבר הכנסת מיכאלי. אני חושבת שאם היה במדינת ישראל מקרה של 500 אנשים שקורה איזה שהוא אסון, המדינה היתה מתעוררת מזמן כדי לטפל בסיפור הזה. אבל כשזה אובדנות, ראינו ואנחנו רואים. אנחנו בהחלט מברכים את שרת הבריאות שלקחה את הנושא הזה והתעלמה מהחשש הזה שמא יהיו גלי התאבדויות אלא לטפל בסיפור ולהציל נפשות בישראל.

סוגיית יוצאי אתיופיה בקליטה ובהשתלבות שלה, אנחנו בוועדה הזאת דנים בכל התחומים, והתחום הזה של האובדנות הוא דבר קשה משתי סיבות: 1. בגלל שהקהילה הזאת בנושא של האובדנות באתיופיה לא התמודדה. זה היה דבר חריג שבחריגים אם מישהו שם קץ לחיים שלו, ואנחנו יודעים מה ההלכה אומרת בנושא של האובדנות. 2. הנושא של האובדנות, לא רק בקרב אלה שעלו אלא גם בדור שני. אני יכולה להגיד לכם ששני צעירים במשפחה הקרובה שלי שמו קץ לחייהם בשנתיים האחרונות. נערה בת 13 ונערה בת 19. זה דברים שאנחנו חווים אותם יום יום. הלחץ והמעבר שהקהילה הזאת עברה במעבר התרבותי שלה ותפיסת החיים שלה. הציפיה להגיע למדינת ישראל, לארץ ישראל שכולה זבת חלב ודבש. המפגש עם השונות התרבותית בהחלט יצרה את המפגש הקשה. יותר מהשוני התרבותי שהקהילה מתמודדת אתה זו הסוגיה של ההדרה של הקהילה הזאת בכל המסגרות שאנחנו מכירים. אם זה במערכת החינוך, אם קוראים את הנתונים של הרווחה של הקהילה הזאת, אם זה הרשויות המקומיות שלא תמיד מבינות אם העלייה הזאת היא חלק מהתושבים שלה או לא.

אני מרגישה שיש איזה שהוא צורך להקים איזו שהיא התערבות אמתית ומעמיקה כדי לטפל בסוגיה הזאת. גברת שרה כהן, כשאת אומרת שדוקטור מלכה שבתאי תרכז או תיקח את הריכוז של התכנית, זה מטריד אותי. - -

שרה כהן:

לא זה מה שאמרתי. אמרתי שדוקטור מלכה שבתאי תהיה יועצת בלפ"מ לנושא של - -

זיוה מקונן-דגן:

- - יועצת בנושא של יוצאי אתיופיה אנתרופולוגית, כאילו שאנחנו עדין... למרות שאנחנו 30 שנה בארץ, עדין אין מספיק אנשי מקצוע יוצאי אתיופיה. זה דבר שמטריד אותי בהחלט ואנחנו צריכים לדבר בנושא הזה. זה לא נראה לי שזה נכון.

הדבר השני – הנושא של העובדים הסוציאליים. אני מברכת וחשוב שיהיו אנשי מקצוע דוברי השפה כי גם אם יש כאלה 30 שנה בארץ, עדין יש את אלה שעברו את הטראומה של העלייה. אני נמצאת בוועדה של תיעוד שמות הנספים שעלו דרך סודן, וכשנוגעים בסיפור הזה, ואני מדברת על לפני כמעט 30 שנה, ב-1984, זה כאילו האנשים האלה איבדו את האנשים שלהם היום. אנשים נמצאים עם המטענים. הקליטה קשה. אני חושבת שצריך לראות מקצועית איך מטפלים. כשאת אומרת לי שזה תקציב של תכנית החומש, אני עוד יותר נבהלת. תכנית החומש הסתיימה השנה. תכנית החומש, ביקורת המדינה באה ואמרה שזו תכנית שנכשלה אז אני לא יודעת 10 עובדות סוציאליות, האם המשרד מתכוון להכניס אותן ומשרד הבריאות לוקח את האנשים האלה ומכניס אותם כעובדים שלו כמטפלים, זה משהו אחר. אבל אם זה משהו שמשרד הקליטה עושה, אני שוב מוטרדת.

אברהם מיכאלי:

בכל הסיורים שלנו, של הוועדה, אנחנו נתקלים בקושי הזה של תקשורת, שפה. וכשבאים לטפל בנושאים של אלימות בקרב הקהילה, רוב הזמן המשטרה בעצמה אומרת: הבעיה שמגיעה אלינו, כל זה קורה בגלל שלפני כן לא היתה תקשורת הן בתוך המשפחה, אן עם הקייסים או המנהיגים הרוחניים כי האנשים האלה יכולים לפתור את הדברים האלה בתוכם ובסוף, כשהם רואים שאין עם מי לדבר, חלילה הם מגיעים גם לאלימות. והאלימות הזאת, בסוף המשטרה מטפלת. מסכנה, מה היא יכולה לעשות?

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה רבה לזיוה. אני מקבל את ההערה שלך שבאמת יש מספיק אנשי מקצוע, בני הקהילה, שיכולים להיות מעורבים ואני חושב שהם מבינים את התרבות ומבינים את השפה וזה הרבה יותר קל. אני בטוח שאתם עושים - -

שרה כהן:

אני מבקשת להגיד משהו: אני מבקשת לחדד במה מדובר: אנשי מקצוע בני הקהילה מעורבים בתכנית הלאומית כולל גם אנשי מקצוע שהם דוברי אמהרית שהם מתוך השירות שלי ובכלל. אני דיברתי על משהו מאד ספציפי, שחלק מתוך האופן של אסטרטגיית פרסום בלפ"מ, נלקחו שעות ייעוץ מדוקטור מלכה שבתאי. אז מזה להפוך אותה להיות יועצת או מרכזת תכנית, המרחק גדול. אני מבקשת להבהיר את הדברים האלה בצורה מאד ברורה.

היו"ר יואל רזבוזוב:

קיבלנו את ההבהרה. כמו שאת אומרת, שבני הקהילה מעורבים, זה חשוב לנו שיהיו בתוך התכניות המקצועיות כי אני חושב שהם מבינים ומרגישים.

שרה כהן:

כן, הם משולבים.

קסה בייסין:

אני דוברת ארגון צפון אמריקה למנהיגי אתיופיה. הנושא שלא דובר בכל הנושא הזה זה איך לוקחים את הענין של המדיה החברתית בקרב הנוער במיוחד. הנושא הפך להיות מאד מסוכן, כל מה שקשור לפייסבוק.

היו"ר יואל רזבוזוב:

אנחנו לא נכנסנו כאן לרזולוציה איך מפרטים את המדיה, אם זה בטלוויזיה, ברדיו או באינטרנט. אני חושב שיש אנשי מקצוע -

קריאה:

יש לזה מענים בתכנית הלאומית.

היו"ר יואל רזבוזוב:

בדיוק. יש תכנית לאומית ואנחנו לא דנים עכשיו לפרטי פרטים בתכנית אבל אני בטוח שנוגעים. אם יש הערות, אני חושב שכדאי לכם לציין כשתראו את התכנית, ואני אשמח, כמו שאמרתי, שבני הקהילה יהיו יותר מעורבים, אני חושב שזה חשוב מאד כי הם יודעים לתת את המענה.

לגבי שרה כהן, בינתיים מכל מי ששמעתי, אני חושב ששרה עושה עבודה מעולה בכל מה שקשור לכלל העולים ובכל מה שקשור לענייני הרווחה. אני חושב שצריך רק לשבח.

שרה כהן:

תודה רבה.

היו"ר יואל רזבוזוב:

דוקטור שירלי אברמי וחבר הכנסת נסים זאב, שרוצה להגיד כמה מילים. חבר הכנסת זאב, בבקשה.

נסים זאב:

אני רוצה לומר שפעם באתי לנחם משפחה שאחד הילדים, הבנים, התאבד. ישבתי עם המשפחה ואני לא מרגיש צער אצל המשפחה. שאלתי אותם, את האחים: תגידו, לא כואב לכם, אתם לא מרגישים אבלים? אני רגיל בדרך כלל. אמרו לי תשובה מוזרה: זה כבודו, זה רצונו, מה לעשות? הוא רצה, הוא בחר, זה הבחירה שלו. למה אני מביא את הדוגמה הקיצונית כי זה סיפור שהיה. למה אמרתי את הסיפור הקיצון הזה? כי בעצם יש איזה מין מצב שאנחנו משלימים עם העובדה. זה שהתאבד, זה החלטה שלו ובעצם זה רצונו ולכן אנחנו לא מזדעזעים כל כך. זאת בחירה חופשית. כמו שכתוב בתורה: "בחרת בחיים למען תחיה. ראה נתתי לפניך את החיים ואת המוות ובחרת". זאת אומרת, אתה יכול לבחור במוות ויכול לבחור בחיים. אנחנו לא דנים בסימפטום.

אני, כאיש חינוך, אני אומר לכם שיש מקרים של בעיות רגשיות קשות לילדים ונוער, ומי שמסתכל בסקר רואה שזה בעיקר בצעירים שלנו, שכשהאבחה באה באיחור ולא בזמן ואנחנו מאחרים את הרכבת, בסופו של דבר ישנה התדרדרות למצב של התאבדויות. אגב, אני רוצה לומר לך שבין לבחור להיות אלכוהוליסט לבין מסומם בסמים ובין התאבדות, זה לא הרבה הבדל. זה בעצם לברוח מהמציאות. איך

אני בורח מהמציאות? יש צעירים שאומרים: בא נלך לסמים. יש כאלה שאומרים: בא נשתה. יש כאלה שאולי חושבים שגם זה לא יעזור ויורדים לדפרסיה כל כך עמוקה שהבחירה שלהם, לצערנו הרב, זה התאבדות.

קודם כל, בצבא היו הרבה התאבדות כי לא היה מי שישמע את החיילים עוד לפני שהתגייסו, את המצוקה הנפשית שלהם. התעלמו, חשבו שאולי זה הצגה, אולי זה ניסיון לברוח, להשתמט מהצבא אז הוא מעלה כל מיני "שחקנים" כדי לברוח מהשירות. אני אומר לכם שהיו מקרים שלצערי הרב הצבא גילה את זה באיחור, שבאמת הבעיות היו קשות אבל בינתיים נתנו לו את הנשק ורוב ההתאבדות בצה"ל זה היה באמצעות ירייה עצמית. אני חושב שהצבא הפנים את זה, שינה את השיטה וגם ההתייחסות לכל זעקה, כמו שאומרים. "אבן מקיר תזעק", וזה אבן מקיר תזעק אבל השאלה אם האבנים גם שומעות או הלב שומע, וזה ההבדל. אם האבן זועקת והאבנים שומעות, זו בעיה באמת.

לכן, אני חושב שהענין של להקים יותר תחנות וכוח אדם, שיהיה בכל רגע נתון לשמוע את רחשיהם של אותם צעירים וצעירות שבאמת נמצאים במצוקה נפשית קשה ולכוון אותם... אגב, לברסלבים אין בעיה, הם מחליטים להיות בשמחה. מי שנמצא בשמחה, מצווה גדולה להיות בשמחה. ברגע שאתה רוקד ואתה שמח, אתה לא חושב גם להתאבד אבל לא כולם ברסלבים. אגב, אני רוצה לומר - -

היו"ר יואל רזבוזוב:

לצערנו או לשמחתנו.

נסים זאב:

- - אני לא חושב שתדע. רוב הברסלבים שנגמלו מסמים ומאלכוהול ומאלימות קשה בגלל שהם החליטו להיות ברסלבים והתחילו לרקוד שנה, שנתיים ובסוף התייצבו והשתחררו מכל מה שהיה להם קודם לכן, מהעבר שלהם. לכן אני אומר, הקמת תחנות, יותר פסיכולוגים, יותר כוח אדם, יותר מענה בזמן, זה מה שיכול להציל את המצב.

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה רבה לחבר הכנסת נסים זאב. אנחנו נסיים עם דוקטור שירלי אברמי, בבקשה.

שירלי אברמי:

אני רוצה להתייחס לדבריו של חבר הכנסת זאב: קודם כל, אני מהמרת שגם בקרב הברסלבים יש אנשים עם דיכאון, גם כשהם רוקדים. צריך לזכור שהתאבדות קיימת בכל שכבות האוכלוסייה, בכל הקבוצות. אנחנו כאן, בוועדת הקליטה, אז מדברים באמת יותר על עולים, בדגש על עולים מקבוצות שונות, גם עולי חבר העמים וגם עולי אתיופיה וגם כפי שדובר כאן על עולים חדשים ועל תושבים חוזרים, שהם גם עוברים משברי הגירה. אבל התאבדות, שחלקן הגדול באות מדיכאון יש בכל קבוצות האוכלוסייה, כפי שאתה מן הסתם יודע.

אני חושבת שלהגיד שמכבדים את הקריאה של הילד, כמו שסיפרת על המשפחה, כמובן שזאת דרך להתמודד עם אבל ואי אפשר לשפוט את המשפחה הזאת אבל התאבדות איננה בחירה. התאבדות היא עיוות בתפיסת מציאות, היא עיוות בתפיסת המוות. היא היצרות של פתרונות שאדם חש שעומדים לרשותו. אנחנו באים עכשיו מדיון בוועדה לזכויות הילד, וחברת הכנסת אורלי לוי אבקסיס אמרה: מה קורה להם לצעירים? למה אצל הצעירים יש הרבה ניסיונות התאבדות? לא הספקתי לענות לה אבל מה שהייתי עונה לה זה שאחד המאפיינים של צעירים זה ראייה בשחור-לבן. אנחנו יודעים שראייה בשחור-לבן היא גם מאפיין של אנשים אובדניים, ואחד הדברים שיכולים לעשות כשרוצים למנוע זה לאפשר לאדם להסתכל בעוד נקודות מבט כי האנשים האלה אומרים: או שהחיים שלי כמו שאני רוצה, או שאני לא חי. לכן, אחד הדברים שאפשר לעשות במניעה זה לנסות, לפחות, לאפשר להם עוד נקודות מבט על מנת שלא תהיה להם ההיצרות הזאת בתחושה של מספר הפתרונות שעומדים לרשותם, שאחד מהם הוא אובדנות. לכן, ממש לא מדובר בבחירה וכן יש מה לעשות. אני חושבת שבעיקר מה שצריך לעשות זה לדבר על זה, לדבר על התאבדות כפי שאמר חבר הכנסת מיכאלי בצדק ודיברנו על זה לאורך כל היום. צריך לדבר על התאבדות באופן אחראי, צריך לדבר על התאבדות באופן שלא יגרום לאנשים אחרים להגיד כמו שאמרנו בדיון בוועדה לזכויות הילד, וואלה, איזה יופי, הוא התפרסם. לא, זה לא צריך להיות ככה. צריך להיות שהדיבור על התאבדות יהיה בד בבד עם הבנה שמדובר באדם שהיה במצוקה קשה מאד. צריך לדבר בד בבד איפה אפשר להיעזר ואיך אפשר להיעזר. אני כן חושבת שצריך לדבר על זה.

עוד דבר אחד שעבר פה במשך הדיונים היום זה בענין המדיה החברתית, שגם הזכירה קסה. אני רוצה להגיד משפט אחרון: יש נטייה לפעמים להאשים את האינטרנט. אני חושבת שהאינטרנט הוא לא האויב, האינטרנט הוא כלי. אפשר להשתמש באינטרנט לטובה ואפשר להשתמש לרעה. האינטרנט הוא כלי והשאלה איך משתמשים בו. אני חושבת שהיתרון של האינטרנט בהקשר של האובדנות, כמובן שהוא גם יכול להזיק והוא יכול להיות מסוכן אבל היתרון של האינטרנט שהוא יתרון מובהק בהקשר של האובדנות שאין במקומות אחרים זה האפשרות להיעזר באופן אנונימי, שאנין במקומות אחרים וצריך לחשוב איך לעשות את זה, כי הרבה פעמים אנשים מתביישים להיעזר, מתביישים להסתייע והתאבדות, לצערנו, גם בשנת 2013 היא מביישת, היא סטיגמטית ולכן, אפשר להיעזר במדיה החברתית וצריך להשתמש במקומות שבהם שיש לה כוח. עד כאן. תודה.

היו"ר יואל רזבוזוב:

תודה רבה לדוקטור שירלי אברמי. חברים, אני חושב שמיצינו כאן את הדיון. אני חושב שהיה חשוב מאד שקיימנו את הדיון הזה, הצפנו את הנושא ושמנו אותו על סדר היום. אני מברך את שרת הבריאות שהיתה כאן עם התכנית הלאומית, אני חושב שזה חשוב ביותר. אני מקווה ששר האוצר יאיר לפיד יתקצב, כפי שנאמר. אני מברך את חבר הכנסת מיכאלי שממשיך את הנושא הזה ודוחף אותו בכל הכוח ובאמת, היום בכנסת קיימנו יום שלם של דיונים בנושא -

אברהם מיכאלי:

ובמליאה בערב.

היו"ר יואל רזבוזוב:

- - וגם במליאה בערב. אנחנו גם ראינו כאן, מעבר לזה שבאמת זה חיים של בני אדם, יש פה גם הרבה נתונים כלכליים ואני חושב שבאמת, כמדונה, תמיד מקרי האובדנות זה משהו שהוא בפינה. לא רוצים, מפחדים, לא אוהבים לדבר על זה כי זה לא נעים אבל אם אנחנו באמת יכולים למנוע ולעזור, אנחנו חייבים לקחת ולעשות זאת.

קריאה:

זה הרבה יותר לא נעים להיות אחר כך משפחה של מי שהתאבד.

שהיו"ר יואל רזבוזוב:

נכון מאד, מסכים. חברים, תודה רבה לכם. הסתיים הדיון. תודה.

הישיבה ננעלה בשעה 15:25.